

Ratjetoe aan inspectie-keurmerken

Is goed niet goed genoeg?

Volgend schooljaar gaat de inspectie in het primair en voortgezet onderwijs werken met een nieuwe set beoordelingen. Een 'oordeel' van zeer zwak tot voldoende wordt geveld over de wettelijke kwaliteitseisen. Daarbovenop komen de 'bevindingen' goed en excellent.

Tekst Robert Sikkes Beeld Len Munnik

In januari is het weer zo ver, de feestelijke bekendmaking van de excellente scholen. Binnen het onderwijs niet onomstreden. Er zijn hardnekkige tegenstanders, die vinden dat het ministerie zo oneerlijke concurrentie aanwakkert. Daarnaast is er een groep scholen die zich enthousiast aanmeldt. Op zoek naar waardering voor hun unieke aanpak. Het is overigens een handjevol scholen dat zich in de race werpt. In het basisonderwijs deden vorig jaar 62 van de ruim 6300 basisscholen mee. Uiteindelijk sleepten 37 de titel excellent binnen. In het speciaal onderwijs en het voortgezet onderwijs ligt de deelname en de successcore hoger.

Wanneer de jury scholen na een intensief onderzoek uitverkiest, is de trots groot en terecht. In een onderzoek van Regioplan noemen de deelnemers daarom niet voor niets als positieve effecten vooral de trots en het groeiend zelfbewustzijn. Dat is wat waard. Maar ze zijn ook blij met het afremmen van krimp of een groeiend leerlingenaantal.

Juist op dat punt roeren de tegenstanders zich. Met een bordje excellent op de muur kapen de winnaars leerlingen weg. In de praktijk blijkt dat nogal tegen te vallen. ■

Slechts een klein aantal scholen ziet na de uitverkiezing een omslag van krimp naar groei. De meesten groeien of krimpen gewoon in hetzelfde tempo als hun omgeving. Interessant is nog dat de excellente scholen – van basisschool tot voortgezet onderwijs – te maken krijgen met overspannen verwachtingen van ouders. Een kwart van de deelnemers meldt dat als negatief effect. Ouders stellen op een vervelende manier hoge eisen, meldt het rapport van Regioplan. Waarmee zichtbaar wordt dat buiten de schoolmuren onduidelijkheid bestaat over de waarde van de keurmerken die de inspectie – in dit geval via een jury – uitdeelt.

Race

Precies daar maakte de Tweede Kamer zich afgelopen september druk over. In een schriftelijk overleg over de vernieuwing van het inspectietoezicht vroegen meerdere fracties zich af hoe dat nou precies zit met de nieuwe manier van beoordelen. Want het rijtje zeer zwak, zwak en basiskwaliteit maakt volgend jaar zomer plaats voor zeer zwak, onvoldoende, voldoende. Daarnaast kunnen scholen vrijwillig het keurmerk goed aanvragen of meedoen aan de race om excellentie.

Het Tweede Kamerverslag vraagt om een cursus tekstanalyse, want in het stuk gaat het dan weer over oordelen, opeens over bevindingen, maar ook over waarderings, etiketten, indicatoren, predicaten of kwalificaties. En de verschillen daartussen, die taaltechnisch flinterdun zijn. Oftewel: een ratjetoe aan keurmerken. Hoe zit het precies?

Als het gaat om het wettelijk toezicht op de onderwijskwaliteit velt de inspectie een ‘oordeel’. Dat kan voldoende, onvoldoende of zeer zwak zijn. Daar zijn consequenties aan verbonden: bij onvoldoende en zeer zwak hebben

‘Waarom moeten we dingen veranderen, we zijn toch zeker al excellent?’

‘Wij maken geen campinggids’

Hoofdinspecteur Arnold Jonk maakt het maar meteen duidelijk. De inspectie wil met het vernieuwde toezicht scholen stimuleren om beter te worden. Nieuwe verfijnde ranglijsten voor ouders zijn niet de bedoeling.

Met het vernieuwde toezicht wordt al druk geëxperimenteerd. Daaruit wordt duidelijk dat iets minder dan 10 procent van de scholen de waardering goed krijgt.

Zullen er snel meer ‘goede’ scholen komen?

“Wat je hoopt is dat het scholen stimuleert om ambitieus te zijn. Dat ze doelen helder maken en daar aan werken. Als dat lukt, zullen we steeds meer scholen zien die de waardering goed krijgen. Het is geen doel, maar een middel.”

Is goed niet goed genoeg?

“Ik verwacht niet dat de deelname aan het traject excellente scholen afneemt. Tot nu toe groeit die ook. Je ziet daar speciale dingen, zoals een asielzoekersschool waar het team fantastische prestaties levert. Scholen doen mee voor de waardering en het leereffect, doorgaans niet uit concurrentieoverwegingen. Ik verwacht niet dat de waardering goed negatief uitpakt op die ontwikkeling.”

Een kwart van de ouders verwacht te veel van excellente school.

“Ouders zijn sowieso kritisch. Dat los je niet op. En dat moet je ook niet willen.”

Begrijpt het grote publiek het onderscheid tussen oordeel, waardering en predicaat?

“Of het volledige Nederlandse publiek alles begrijpt, is niet zo van belang. De verschillen tussen oordelen en bevindingen zijn bedoeld om richting scholen duidelijk te maken waar het gaat over wettelijke plichten en waar het gaat over de eigen ambities van de school. Of die terminologie voor iedere ouder zo belangrijk is, weet ik niet. Maar het gaat er ons om scholen te stimuleren om zichzelf te verbeteren, daar richten wij ons met het toezicht op. Ons ultieme doel is niet het maken van een campinggids voor het onderwijs.”

L E N

scholen de plicht om een verbeterplan op te stellen. Een zeer zwakke school moet zich binnen een jaar revancheren, anders mag de minister de school sluiten.

Nieuw is de 'waardering' goed. Een school die voldoende scoort kan de inspectie vragen of ze de waardering goed kan krijgen. De inspectie doet dan extra onderzoek. De school moet laten zien dat ze hoge ambities heeft en die ook waarmaken. Een blik van buiten, bijvoorbeeld van collega-schoolleiders, kan daar onderdeel van zijn. Komt de school door de procedure, dan mag ze het een bordje goed op de deur schroeven.

Ten slotte is er het 'predicaat' excellent. Het uitdelen daarvan blijft in handen van een onafhankelijke jury die onder de vlag van de inspectie opereert. Het gaat niet

om de totale onderwijsaanpak of resultaten, maar om één aspect. Extra goede sportlessen, interessante lessen burgerschap, bijzonder aanbod op het gebied van cultuur. Scholen moeten zich daarvoor nog steeds zelf aanmelden.

Keurmerk

Oordeel, waardering, predicaat; uiteindelijk blijven het allemaal beoordelingen die door één instantie worden gegeven. En al schrijft staatssecretaris Sander Dekker de Tweede Kamer vrolijk dat goed en excellent 'expliciet geen keurmerk zijn', of dat de inspectie er alles aan zal doen om 'helder en begrijpelijk' te maken hoe de oordelen en bevindingen tot stand komen, het blijft verwarrend. Het oplopende rijtje van zeer zwak tot excellent voedt voor ■

'Ik houd mijn hart vast voor de subjectiviteit van inspecteurs'

'Stempel excellentie verhoogt druk'

Basisschool 't Vogelnest in Bodegraven kreeg dit jaar voor de tweede maal het predicaat excellent. Apetrots is het team. Maar tegelijkertijd verhoogt het predicaat de druk.

Het is misschien wel te vergelijken met topsport. Jarenlang keihard gewerkt, eindelijk die gouden plak behaald. Hosanna! Maar dan is het feestje voorbij en kijkt iedereen weer vooruit naar de volgende Olympische Spelen. De lat komt steeds hoger te liggen.

In het klein ervaren ze het ook zo op de excellente school 't Vogelnest in Bodegraven. "Het predicaat is een stimulans door te gaan op de ingeslagen weg", vertelt ad interim-directeur Kees van Zandwijk. "Maar om met z'n allen aan de top te blijven, wordt de druk wel steeds opgevoerd, dat vraagt best wel wat van het team. Sommigen vragen zich af: Waarom moeten we dingen veranderen, we zijn toch zeker al excellent?"

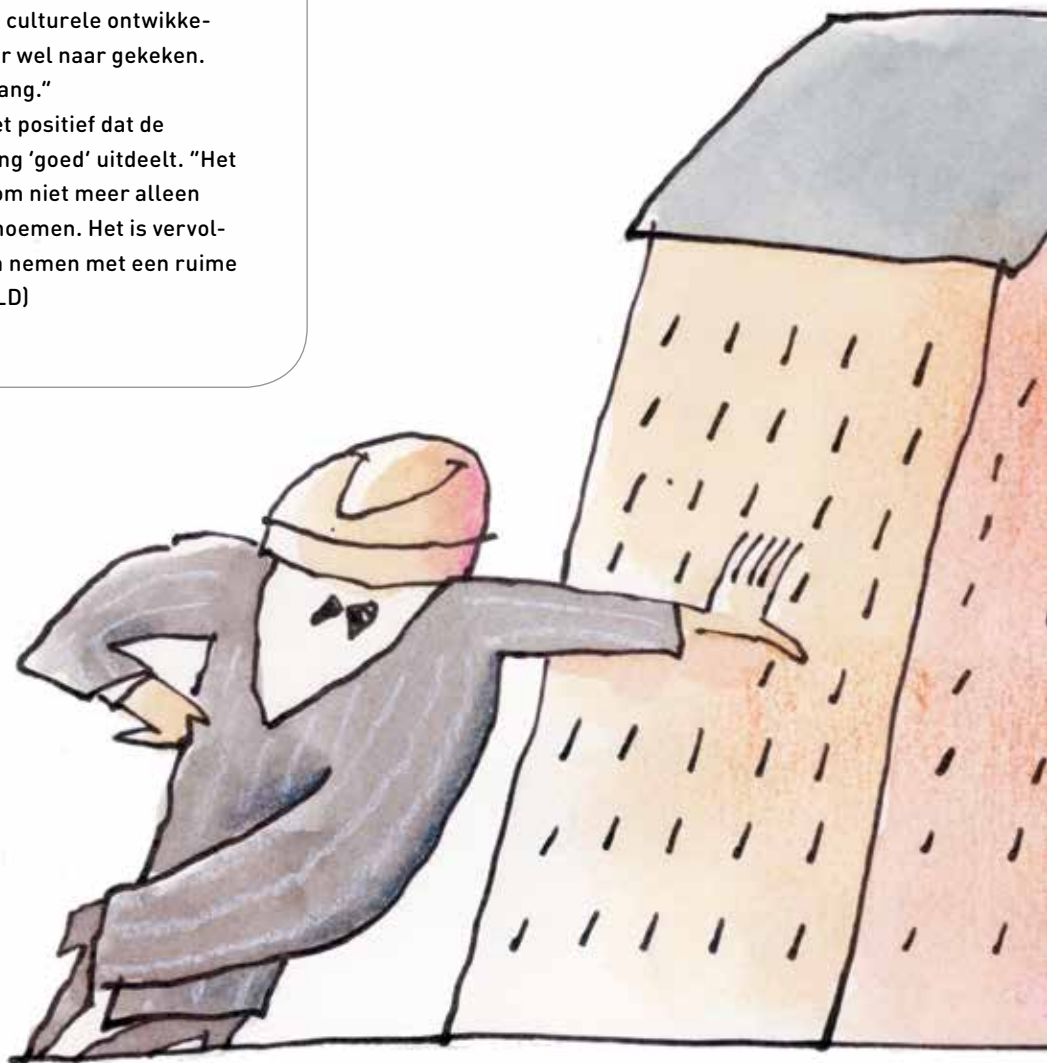
"Persoonlijk vind ik dat er bij excellentie hier te veel de nadruk ligt op de resultaten. Andere vlakken raken ondergesneeuwd. Onze leraren en ouders vinden ook de sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen belangrijk en de culturele ontwikkeling. Om excellent te worden, wordt daar wel naar gekeken. Maar die zaken zijn toch minder van belang."

Interim-directeur Van Zandwijk vindt het positief dat de inspectie vanaf dit jaar ook de waardering 'goed' uitdeelt. "Het is goed om een onderscheid te maken, om niet meer alleen 'zeer zwak', 'zwak' en 'voldoende' te benoemen. Het is vervolgens aan de scholen zelf of ze genoeg nemen met een ruime 6 een 7 of 8, of dat ze voor die 9 gaan." (LD)

de buitenwereld zeker het gevoel dat de kwalificaties een samenhangend stelsel vormen.

Juist daarover was tijdens de schriftelijke behandeling in de Tweede Kamer verwarring. Maar uiteindelijk nam de Kamer genoegen met de antwoorden van staatssecretaris Dekker, er komt geen mondeling debat meer over de nieuwe aanpak. Niet omdat de uitleg tevreden stelt, is het vermoeden, maar omdat we hier belanden bij de vrijheid van onderwijs. De inspectie mag van de Kamer oordelen over de wettelijke vereisten, maar moet zich formeel onthouden van oordelen die boven voldoende uitstijgen. Daar houdt het wettelijk toezicht op, start de stimulerende taak en begint de publieke verwarring. Interessant is nog wat de gevolgen zullen zijn van de nieuwe aanpak. Bij scholen bestaat al langer de behoefte aan meer dan voldoende, het oude oordeel basis-kwaliteit. Dat sluit aan bij de mening van de VVD, die in het overleg in de Tweede

'Het basisarrangement voelt alsof je een 6,5 krijgt terwijl je een 9 verdiende'

Kamer aangaf het jammer te vinden dat het alleen op verzoek van de school is om op te gaan voor de waardering goed. Liever zag men dat voor alle scholen met voldoende gelden. Het CDA ziet juist druk ontstaan, dat een enorme groep scholen zich uit concurrentieoverwegingen gedwongen voelt om die waardering aan te vragen.

En dat zou zomaar eens kunnen. Om goed te worden, sluit de inspectie zo veel mogelijk aan bij de bestaande onderzoeken. Scholen moeten daar hun ambities en resultaten aan toevoegen, eventueel aangevuld met een extern onderzoek van collega-scholen. De waardering goed heeft bovendien een bredere scope dan het zeer arbeidsintensieve excellentietraject, dat focust op één uitzonderlijke prestatie. De kans is dus groot dat schoolteams eerder kiezen voor de route naar goed. En misschien wel terecht; is goed niet goed genoeg? ■

'Pr-wedstrijdje van het ministerie'

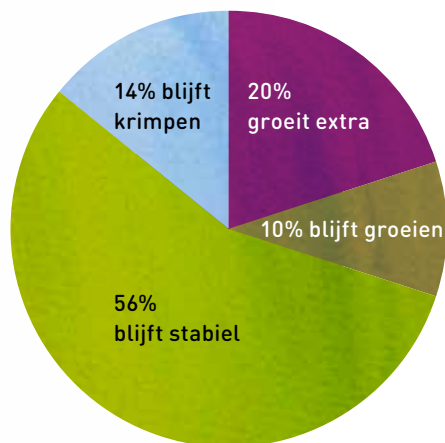
De achttien basisscholen van de Christelijke Onderwijsgroep Drenthe deden niet mee aan de verkiezing voor het predicaat excellent. Bestuurder Ger de Vos legt uit.

"Een pr-wedstrijdje van het ministerie, zo noem ik de verkiezing om scholen het predicaat excellent te geven. Je kan niet 'eventjes' in één keer excellent zijn als school. Bovendien kost het veel tijd, omdat je als school veel documenten moet invullen. Onze scholen mogen meedoen, maar wij zeggen ook: Kun je de tijd niet beter besteden?"

Hier hebben we al een tijdlang de Drentse Onderwijsmonitor. Daarbinnen is een project waarbij scholen bezig zijn zichzelf te verbeteren. Alleen kijken ze wat per school belangrijk is: in moeilijke wijken is dat bijvoorbeeld ouderparticipatie. Een school werkt dan daaraan, maar ze doen nooit van alles tegelijk, want dan lukt het niet.

Bij het oordeel excellent zet ik dus vraagtekens, maar ik vind het wel positief dat de inspectie straks het oordeel goed kan geven. Nu krijgen scholen het basisarrangement, terwijl het bij de ene school met de hakken over de sloot is en een andere school het gewoon beter doet. Dat voelt dan toch alsof je een 6,5 krijgt terwijl je een 9 verdiende. Zo'n titel helpt ook bij de bewustwording van scholen om beter te worden. In het noorden zijn we vaak bescheiden, het is dan extra leuk als de inspectie je belooft. Het enige wat ik mij afvraag: hoe meet je of een school goed is? Ik houd mijn hart vast voor de subjectiviteit van inspecteurs." (KH)

Klein effect excellent

Het *Onderwijsblad* keek bij 41 basisscholen naar het effect op de instroom van vierjarigen sinds 2010 en de jaren na het excellent verklaren. Dat werd vergeleken met krimp of groei van het totale leerlingenaantal in de gemeente. Wanneer er scholen dichtgingen, en er dus minder keuze was, werd dat meegewogen.

Uiteindelijk blijkt dat er bij één op de vijf sprake is van een omslag, waarbij er opeens meer leerlingen komen. Eén op de tien groeide al voor de excellent-verklaring bovengemiddeld en hield dat daarna vol. De meeste scholen blijven echter stabiel ten opzichte van hun omgeving en 14 procent weet de krimp niet te keren of krimpt zelfs sneller dan voorheen.